

ЗВІТ

про підсумки реалізації у 2011-2016 роках регіональної цільової Програми розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, подолання дитячої безпритульності та бездоглядності на 2011-2016 роки, затвердженої рішенням третьої сесії шостого скликання Чернігівської обласної ради від 25 березня 2011 року

Завдання: забезпечення, виявлення дітей, які опинилися за межами сім'ї, жебракують, вчиняють правопорушення; проведення спільних рейдів та операцій, нарад, засідань за «круглим столом».

З метою своєчасного виявлення дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах та потребують соціально-правової допомоги службами у справах дітей області спільно із представниками територіальних органів поліції, відділами освіти, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді проводяться профілактичні рейди та операції під умовною назвою «Вокзал», «Діти вулиці», під час яких здійснюється відвідування дітей підоблікових категорій, за місцем їх проживання, місця проведення масового дозвілля дітей, традиційні місця перебування безпритульних та бездоглядних дітей (вокзали, підвали, теплотраси, ринки тощо).

Впродовж 2011-2016 років в області проведено 5 203 профілактичних рейдів, обстежено умови проживання дітей в 10040 сім'ях, попереджено про відповідальність за неналежне ставлення до виконання батьківських обов'язків 4394 батьків, ініційовано притягнення до відповідальності 2316 батьків.

Проведення зазначеної роботи сприяло зменшенню чисельності дітей, залишених без догляду батьків з 442 у 2011 році до 282 у 2016 році.

Найменування показника	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Проведено профілактичних заходів (рейдів)	914	901	867	831	811	879
Виявлено дітей	442	350	306	251	267	282
З них вилучено із несприятливого середовища, з яких:	182	120	124	92	103	5
влаштовано до центру соціально-психологічної реабілітації дітей	58	48	69	51	46	64
повернуто в сім'ю	72	44	32	26	35	64
до навчальних закладів	21	1	3	1	0	0
поміщено до закладів охорони здоров'я	31	27	20	14	22	17
Попереджено батьків	706	643	825	651	738	831
Ініційовано притягнення до відповідальності батьків	643	374	394	317	259	329

Кількість дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах зменшилась із 1397 станом на 01.01.2011 до 1102 дітей на 01.01.2017:

Назва показника	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальна кількість дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, з них з підстав :	1397	1234	1092	1019	1039	1102

проживання в сім'ї, у якій батьки або особи, які їх замінюють, ухиляються від виконання своїх обов'язків з виховання дитини	1359	1173	1052	979	984	1048
систематичне самовільне залишення місця постійного проживання	-	-	6	7	7	13
скоєння фізичного, психологічного, сексуального, економічного насильства над дитиною, жорстоке поводження з нею або загроза його вчинення	31	48	34	33	39	31

В той же час у 2016 році, у порівнянні з попереднім роком, спостерігається збільшення кількості дітей, даної категорії, що пояснюється активізацією профілактичної роботи в районах та містах області (кількість профілактичних рейдів) зросла з 811 до 879.

З метою налагодження ефективної взаємодії структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських (районних у м.Чернігові рад), правоохоронних органів, соціальних служб та громадськості в напрямку виявлення, ведення обліку та надання соціально-правової допомоги дітям, які опинились поза межами батьківського піклування, дані питання виносяться на обговорення засідань «за круглим столом», зокрема, впродовж 2011-2016 р.р. відбулося 16 таких заходів, на яких розглядалися питання міжвідомчої взаємодії щодо попередження соціального сирітства та бездоглядності дітей, надання допомоги дітям, які постраждали від насильства та жорстокого поводження, викорінення найгірших форм дитячої праці, надання соціально-психологічної допомоги дітям, які опинились у складних життєвих обставинах, а також щодо форм партнерства інститутів громадянського суспільства та органів державної влади в інтересах дітей.

Завдання: проведення навчальних семінарів для працівників територіальних служб у справах дітей області, закладів соціального захисту дітей з питань профілактики дитячої безпритульності та бездоглядності, надання статусів дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, та влаштування їх до сімейних форм виховання.

Для надання методичної та практичної допомоги службам у справах дітей райдержадміністрацій, Новгород-Сіверської, Прилуцької, Ніжинської міських рад, Деснянської та Новозаводської районних у м.Чернігові рад, працівникам обласних центрів соціально-психологічної реабілітації дітей протягом дії Програми проведено 21 навчальний семінар, де взяли участь більше 500 осіб, під час яких обговорювались питання захисту прав, свобод та законних інтересів дітей.

Особливої уваги та турботи з боку суспільства, всіх державних органів та недержавних організацій потребують діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

За оперативними даними служб у справах дітей області, починаючи з 01.01.2011 по 31.12.2016 року, у регіоні статус дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, набули 1741 особа, з них:

Кількість дітей, які набули статус дітей-сиріт, дітей,	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
--	----------	----------	----------	----------	----------	----------

позбавлених батьківського піклування	371	290	311	248	267	254
З них, внаслідок:						
- смерті або загибелі батьків, визнання їх судом померлими;	80	61	83	84	69	80
- позбавлення батьків батьківських прав;	231	163	185	139	158	116
- відібрання у батьків дітей без позбавлення батьківських прав;	12	27	8	8	7	18
- визнання батьків безвісно відсутніми, недієздатними;	5	3	2	1	1	2
- відбування батьками покарання у місцях позбавлення волі, перебування їх під вартою на період слідства, у розшуку;	22	27	22	7	5	17
- тривалої хвороби батьків;	2	1	1	3	7	3
- перебування батьків на тимчасово окупованій території або в районі проведення АТО;	-	-	-	-	4	1
- інше (підкинуті, покинуті діти, батьки яких невідомі тощо).	19	8	10	6	16	17

Загальна кількість таких дітей в області постійно зменшується (з 2 687 на 01.01.2012 - до **2 077 на 01.01.2017, або на 22,7%**), вирішується питання їх влаштування до сімейних форм виховання (усиновлення, опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу), пошуку нових батьків, створення умов для зростання кожного маленького українця у колі сім'ї.

Станом на:	Загальна кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	Кількість дітей, що перебувають під опікою, піклуванням	Кількість дітей, що перебувають у прийомних сім'ях та дитячих будинках сімейного типу	Виховується дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ях громадян у %
31.12.2010	2 809	1 690	297	70,7%
31.12.2011	2 687	1 656	330	73,9%
31.12.2012	2 537	1 618	365	78,2%
31.12.2013	2 438	1 585	425	82,4%
31.12.2014	2 284	1 543	444	87,0%
31.12.2015	2 177	1 477	471	89,4%
31.12.2016	2 077	1 434	477	92,0%

Протягом дії Програми кількість дитячих будинків сімейного типу (ДБСТ) зросла на 150,0% (з 10 до 25), число прийомних сімей (ПС) на 38,7% (з 150 до 208), вихованців у цих новітніх формах сімейного виховання на 60,6% (з 297 до 477 осіб). Впродовж 2011-2016 років у ПС та ДБСТ знайшли нових батьків 371 дитина-сирота та дитина, позбавлена батьківського піклування.

Забезпечується пріоритетність національного усиновлення над іноземним:

Роки:	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Всього усиновлено дітей:	80	55	67	41	57	74
- гр. України;	45	44	44	33	36	47
- іноземцями.	35	11	23	8	21	27

За результатами 2011-2016 років частина дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сім'ях опікунів, піклувальників збільшилась у регіоні на 7,5% (з 61,6% до 69,1%).

Роки:	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальна кількість дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, осіб	2 687	2 537	2 438	2 284	2 177	2 077
З них, перебуває під опікою, піклуванням, осіб	1 656	1 618	1 585	1 543	1 477	1 434
Питома вага, у %	61,6%	63,8%	65,0%	67,6%	67,8%	69,1%

За результатами минулого року в області отримали статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 254 особи, а до сімейних форм виховання всього було влаштовано 338 дітей (74 – усиновлено, 179 – під опіку, піклування, 54 – у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, 5 – тимчасово у сім'ї родичів, знайомих, 26 – повернуто у біологічну сім'ю), що на 33,1% більше у порівнянні з кількістю осіб, які протягом минулого року посиротіли. За результатами 2015 року це співвідношення складало 24,3%.

Таке збільшення відбулося за рахунок влаштування до сімейних форм виховання дітей, які втратили батьків у попередніх роках, переважно за рахунок вихованців інтернатних закладів.

Завдання: проведення конкурсу «Кращий вихователь року» серед педагогічних працівників Ніжинського, Чернігівського обласних притулків для дітей, обласного центру соціально-психологічної реабілітації дітей.

Щорічно Службою у справах дітей обласної державної адміністрації забезпечується проведення конкурсу «Кращий вихователь року» серед педагогічних працівників центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, впродовж 2011-2016 років відбулося шість таких заходів, призерами яких стали 54 вихователі та психологи, а саме:

- 28.04.2011 учасники демонстрували виховні заходи та психологічні методики за номінаціями: «Організація виховної роботи», «Реабілітація творчістю» та «Психологічна допомога»;

- 19.04.2012 конкурс проводився за номінаціями: «Здорова дитина-дужа країна», «Культурна скарбниця» та «Психологічна допомога»;

- 29.04.2013 педагогічні працівники змагалися за номінаціями: «Організація виховної роботи», «Реабілітація творчістю» та «Психологічна допомога»;

- 24.04.2014 призери визначались за номінаціями: «Шляхами Великого Кобзаря», «Використання сучасних інтерактивних форм у виховній діяльності» та «Психологічна допомога».

- 29.04.2015 переможці обирались за номінаціями: «Україна – єдина», «Використання прийомів ейдетики у виховній діяльності», «Психологічна допомога» та «Колектив - переможець».

- 28.04.2016 вихователі та психологи здобували першість за номінаціями «Виховуємо патріотів», «Європейські горизонти» та «Психологічна допомога».

Завдання: розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури з питань усиновлення, друкованої інформаційно-просвітницької продукції стосовно поширення сімейних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, запобігання соціальному сирітству, подолання бездоглядності та безпритульності серед дітей.

Протягом дії Програми було розроблено, виготовлено та розповсюджено для працівників районних та міських служб у справах дітей, посадових осіб місцевого самоврядування 29 методичних рекомендацій, збірників нормативних документів, буклетів, довідкових та інформаційних матеріалів з питань захисту прав дітей.

Крім того, Службою у справах дітей облдержадміністрації готувались та надсилались органам місцевої влади для проведення відповідної роботи щоквартальні аналітичні довідки (у розрізі районів та міст області) про розвиток у регіоні сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; про стан злочинності серед неповнолітніх, профілактики соціального сирітства, дитячої бездоглядності та безпритульності.

Завдання: проведення благодійних акцій, святкових заходів, круглих столів для дітей соціально незахищених категорій з нагоди відзначення Дня захисту дітей (1 червня); Дня усиновлення (30 вересня); Дня спільних дій в інтересах дітей (20 листопада), Дня Святого Миколая (19 грудня), організація роботи пунктів одноразового безкоштовного харчування дітей, які опинились у складних умовах.

На виконання заходів Програми вживались заходи, спрямовані на здійснення соціального захисту дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, інших соціально незахищених категорій дітей.

Зокрема, за участю керівництва облдержадміністрації та обласної ради щороку проводилися заходи з нагоди:

- Міжнародного Дня захисту дітей (1 червня), акція «Даруймо радість дітям» та фінальна частина обласного конкурсу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, «Світ очима дітей» (у період з 2011 по 2016 роки у цих обласних заходах взяли участь більше 1,5 тис. осіб);

- Дня Святого Миколая, з метою збереження та примноження традиційних цінностей Українського народу, в обласному Палаці дітей та юнацтва за участю керівництва облдержадміністрації та обласної ради відбувався святковий захід для дітей (впродовж 2011-2016 років охоплено 2,4 тис. осіб);

- до Новорічних та Різдвяних свят діти соціально-незахищених категорій, внутрішньо переміщені діти, діти учасників АТО та ін. категорії отримували за рахунок коштів обласного бюджету подарунки (впродовж 2014-2016 вручено подарунків більш ніж 2100 особам);

Для відзначення Дня усиновлення (30 вересня) щороку проводились зустрічі керівництва облдержадміністрації з усиновителями, опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями (протягом 2011-2016 років взяли участь 172 особи). У цих заходах були присутні представники з усіх районів та міст області, запрошені відзначились Подяками голови облдержадміністрації, їм вручались подарунки, організовувалось харчування та культурна програма.

Службою у справах дітей під час канікул організовувалась діяльність пункту одноразового безкоштовного харчування для дітей, які опинились у складних життєвих обставинах (протягом 2011-2016 років охоплено 280 осіб). З дітьми та їх батьками постійно працювали психологи та педагоги.

Результати виконання Програми:

Завдання Програми передбачали збільшити питому вагу дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, охоплених сімейними формами виховання: у 2012 році – до 72%, у 2014 році – до 75%, у 2016 році – до 78%, за результатами виконання заходів Програми ці показники фактично досягли наступних значень: у 2012 році – 78,2%, у 2014 році – 87,0%, станом на 01.12.2017 – 92,0% (приріст у порівнянні з 2011 роком склав + 18,1%).

Отже, завдяки реалізації заходів Програми у регіоні вдалося досягнути суттєвого прогресу у сфері соціального захисту дітей: зменшилась кількість безпритульних дітей, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечено пріоритетність національного усиновлення над міждержавним, активізовано процеси створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, внаслідок чого число таких дітей в інтернатних закладах скоротилося впродовж останніх шести років на 80,0% (з 689 осіб у 2011 році - до 130 наприкінці 2016).

Роки:	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Динаміка 2011-2016 роки
Загальна кількість дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування	2 687	2 537	2 438	2 284	2 177	2 077	- 22,7%

З них, перебуває в інтернатних закладах	689	565	457	353	265	130	- 81,1%
Питома вага, у %	25,6%	22,2%	18,7%	15,5%	12,2%	6,3%	- 19,3%

З метою підвищення ефективності цієї діяльності впродовж 2011-2012 років було забезпечено реорганізацію Чернігівського та Ніжинського притулків для дітей у центри соціально-психологічної реабілітації дітей, послуги яких є більш поглибленими та довготривалими, що сприяє успішності процесу реабілітації дітей, формуванню в них необхідного адаптаційного потенціалу в суспільстві.

За період з 2011 по 2016 рік програмами індивідуальної комплексної реабілітації та психолого-педагогічної корекції охоплено 1562 дитини, при цьому кількість таких дітей щороку збільшується: 2011-й рік – 112 дітей; 2012-й – 200; 2013-й – 278; 2014-й – 284; 2015-й – 329 дітей, 2016 – 359. В цих закладах допомога надається не лише дітям, а і їх батькам, до роботи залучаються органи опіки та піклування, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за місцем проживання дітей.

Служба у справах дітей облдержадміністрації